

AZ 1914. ÉVI JÜSZ. ÉS A TÜSZ.

MEGYERI-PÁLFFI ZOLTÁN

Az MTA-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport (ELKH) blogja

A SZERZŐ:

DR. MEGYERI-PÁLFFI ZOLTÁN

Az MTA-ELTE

JOGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

TUDOMÁNYOS MUNKATÁRSA

MPZOLTAN@GMAIL.COM

2023. július 24.

A címben szereplő talányos rövidítések elsősorban a dualizmus kori igazságszolgáltatásban dolgozók számára bírtak jelentőséggel: a járásbírók és a törvényszékek ügyviteli szabályai voltak ezek a 109 évvel ezelőtt megjelent rendeletek.

A bírósági ügyvitel – mint már a korábbi bejegyzésben szó esett róla¹ – a bírósági ügyintézés folyamat-elemeit, azoknak formai és technikai hátterét jelenti az eljárásjogi és más normák szabályai szerint.²

A modern, polgári kori bíróságok megszervezésének hajnalán – 1869. április 29-én – az éppen csak formálódó fórumok működését biztosítandó Horvát Boldizsár igazságügy-miniszter adta ki az első ügyviteli szabályzatot,³ amelyet – az anyagi és eljárási jog kodifikációja nyomán, valamint a szervezet átalakulásának következtében – további rendeletek, ügyviteli szabály(zat)ok követtek. Ennek megfelelően az ügyviteltörténetben⁴ 1872-ben,⁵ 1874-ben,⁶ majd a Csemegi-kódexet, illetve a kihágási törvényt követően 1880-ban⁷ az igazságügy-miniszter újabb rendeletet bocsátott ki, amellyel módosította az addigi ügyvitelt. Majd az 1890. évi ítélőtáblai reform is átalakításokat generált 1891-ben⁸ a bíróságok működésében. Ezt követően pedig az 1896. évi bünvádi perrendtartás, illetve a következő évi esküdtbíró-sági törvény adott okot ismételtén a bírósági ügyvitel átalakítására, s ezúttal egyszerűsítésére (is).⁹

A polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvény-cikk (Pp.) jelentette a magyar jogfejlődésben azt a következő eredményt, amely arra vezette a jogalkotót, hogy ismételtén átalakítsa az eljáró bírói fórumok működését. A Pp. hatálybaléptetéséről egy külön törvény – az 1912. évi LIV. törvény-cikk (Ppé.) – rendelkezett. A Pp. és a Ppé. megalkotásának következtében – biztosítandó az új polgári eljárás 1915. január 1-jei hatálybalépését – több olyan rendeletet is kellett az igazságügyi

tárcavezetőnek alkotni, amelyek érintették tehát a bíróságok ügyvitelét.

1914. július 25-én Balogh Jenő igazságügy-miniszter a járásbírók (Jüsz.)¹⁰ és a törvényszékek (Tüsz.)¹¹ ügyviteli szabályait, valamint a bírósági iratok kézbesítésére vonatkozó rendeletet adta ki.¹² Augusztus 25-én a felsőbb bírósági ügyviteli szabályait (Füsz.),¹³ végül, az év végén valamennyi hatálybalépését is rögzítették egy miniszeri rendeletben.¹⁴

A négy részből és összesen 178 szakaszból – valamint 46 mellékletből – álló Jüsz. – azaz A járásbírók ügyviteli szabályai – a legalsóbb fokú bíróságok működésére volt irányadó. Az első rész a személyzet működési körét rendezte, így a járásbíró vezetőjével, a bírakkal, az önálló jegyzőkkel, a segédekkel, a telekkönyvvezetőkkel, a kezelőkkel és a pénzkezelő tisztviselőkkel foglalkozott.

A második rész kimerítően szabályozta az ügykezelést mind általános (Első cím), mind telekkönyvi (Második cím) eljárásban, valamint az elnöki ügykörben (Harmadik cím). Az általános ügykezelés szabályai kiterjedtek az ügykezelés szerveire, a főljástromra, a mutatókra, az ügyek csoportosítására és kiosztására, az iratok sorszámozására és az iratboríték jellemzőire, a tárgyalások naplóira és más nyilvántartásokra, a kiadmányokra, a fellebbvitel intézésére, az iratok kezelésére és az irattározásra, a bíróságok közötti érintke-

205. 42.100/1914. I. M. sz. 1677

VII. sz. minta a Jüsz. 51. §-ához. (Első lap.) Polgári per iratborítéka. (Fehér.)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30

Ügyszám: P.

kir. járásbíró.

Polgári per.

Felperes:

Alperes:

A kereset tárgya:

Kereset:

Meghatalmazások:

Kifogás vagy ellentmondás:

Szegénységi jogra vonatkozó iratok:

Tárgyalási jegyzőkönyvek:

Elsőbírói ítélet:

Fellebbezés:

Másodbírói ítélet:

Felülvizsgálati kérelem:

Harmadbírói határozat:

Végrehajtás elrendelése:

Letét:

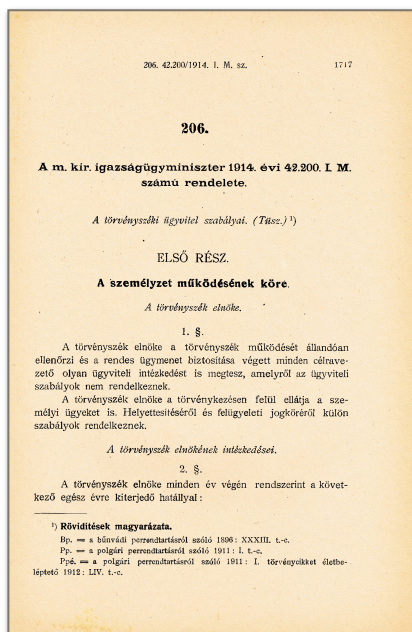
Idegen iratok: Irattárba tehető:

Más fontos iratok:

A per szünetelésének vagy közös kérelemre (Pp. 240. §.) elnapolásának

kezdő napja	vége az új tárgyalási határon	időtartama (év, hó, nap)

Ügyszám: P.

zésre, valamint az értesítésre és az iratok megtekintésére.

A harmadik rész „Az ügyek elintézésre vonatkozó rendelkezések” címet kapta,

az általános rendelkezéseken túl a tárgyalás előtti és tárgyaláson kívüli intézkedésekre tért ki, valamint a tárgyalással és a határozatokkal foglalkozott. Végül a negyedik rész a záró rendelkezéseket foglalta magába, amelyeket a mellékletek követtek. Ezek az iratoknak, lajstromoknak adtak formát, de a különböző ügýtípusok iratborítékjai vagy naplók könyvei is megtalálhatók közöttük.

A Tüsz. - azaz A törvényszéki ügyviteli szabályai - a Jüsz. „testvéreként” ugyanaznap, 1914. július 25-én látta meg a napvilágot. A két szabályzat szerkezetében nagyon hasonló: a négy rész a személyzeti, az ügykezelési, az ügyek elintézésre vonatkozó előírásokkal, valamint a

zárórendelkezőkkel foglalkozott. Az eltérések a kétfajta bírósági szint és az előtűk zajló eljárások különbözőségeiből fakadt. Ennek megfelelően például a személyzeti szabályok kitértek a törvényszéki bírói tanácsokra, azok alakítására, ülésre (Első rész), vagy az ügykezelésben külön esik szó a csődbiztos és cégügyi módozatokról (Harmadik és Negyedik cím), de nem tért ki a telekkönyvi ügyekre, hiszen a

telekkönyvezés – épp a Ppé. rendelkezései nyomán – ekkor már csak a járásbírói hatáskörébe tartozott. A Tüsz. is számos – össze-en 45 darab – melléklettel segítette a törvényszéken eljárókat, így például lajstromok, ügylönyvek, iratborítékok, tárgyalási naplók, jegyzékek stb. mintáit adta közre.

A következő évtizedekben - a jogszabályok mellett - az 1914-ben kiadott Jüsz. és Tüsz. mint ügyviteli szabályok írták körül a polgári kori elsőfolyamodású bíróságok működését. E szabályzatok struktúrája, minta mellékletei még a mai bírósági működésben is visszaköszönnek.

Hivatkozások:

¹ Megyeri-Pálffy Zoltán: Az első bírósági ügyviteli szabályzat. JOG.történet. Az MTA-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport (ELKH) blogja. 2023. április 24. mtajogtortenet.elte.hu/blog/

megyeri-pálffy-zoltan- ugyviteli-szabalyzat

² Vö. Antal Gábor: Az igazságszolgáltatás szervezete, a bírósági ügyvitel. Pécs, 2012. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 71. p.
³ Igazságügyminiszteri rendelet. A bírói ügyvitel tárgyában. 1869. április 29. Magyarországi Rendeletk Tára (MRT) 1869. 433-518. p.
⁴ Ehhez lásd pl. Megyeri-Pálffy Zoltán: Jogszolgáltatás a polgári kori Fejér vármegye járásbírói 1872-1944. Székesfehérvár, 2022. Székesfehérvári Törvényszék, 23-45. p.
⁵ Az igazságügyminiszternek 1872. évi április 4-ikén 4010. sz. a. kelt rendeletével kibocsátott szolgálati utasítás az elsőfolyamodású bíróságok számára. MRT 1872. 151-171. p.
⁶ A magy. kir. igazságügyminiszternek 1874. évi októberhó 15-én 3436/I. m. e. 1874. szám alatt kelt rendelete a bírói ügyvitel tárgyában. MRT 1874. 495-564. p.
⁷ A m. kir. igazságügyminiszternek 3274/I. M. E. számú rendelete, a bírói ügyviteli szabályoknak módosítása és kiegészítése tárgyában. MRT 1881. 1444-1459. p.
⁸ A m. kir. igazságügyminiszternek 4291/I. M. E. számú rendelete, a bírói ügyviteli szabályok kiadása tárgyában. MRT 1891. 935-1089. p.
⁹ A m. kir. igazságügyminiszter 1897. évi 73.465. I. M. számú rendelete, a kir. járásbírói ügyvitelének szabályozása tárgyában. MRT 1897. 984-1094. p.

¹⁰ A m. kir. igazságügyminiszter 1914. évi 42.100. I. M. számú rendelete. A járásbírói ügyvitel szabályai. (Jüsz.) MRT 1914. 1589-1716. p.

¹¹ A m. kir. igazságügyminiszter 1914. évi 42.200. I. M. számú rendelete. A törvényszéki ügyvitel szabályai. (Tüsz.) MRT 1914. 1717-1835. p.

¹² A m. kir. igazságügyminiszter 1914. évi 42.300. I. M. számú rendelete, a bírósági iratok kézbesítéséről. MRT 1914. 1836-1972. p.

¹³ A m. kir. igazságügyminiszternek 1914. évi 42.400 I. M. számú rendelete. A felsőbírói ügyvitel szabályai. (Füsz.) MRT 1914. 2006-2038. p.
¹⁴ A m. kir. igazságügyminiszter 1914. évi 68.700. I. M. számú rendelete, a polgári perrendtartásról szóló 1911:I. t.-c. (Pp.) s az ezt életbeléptető 1912:LIV. t.-c. (Ppé.) alapján kibocsátott bírósági ügyviteli szabályok és kapcsolatos rendeletek életbeléptetése, valamint az átmeneti rendelkezések s a budapesti bíróságokra vonatkozó eltérések megállapítása tárgyában. MRT 1914. 2862-2895. p.

Képek elérhetősége:

1. oldal: A Jüsz. VII. sz. mintája: iratboríték a polgári perekhez. MRT 1914. 1677. p.
2. oldal: A Tüsz. első oldala. MRT 1914. 1717. p.